

Aanleiding

Tijdens de hoorzitting van Aarhus-comité op 14 juni 2023 in de zaak over een windpark in de Utrechtse gemeente Vianen rees de vraag wat het verschil is tussen een "structuurvisie" en de "rijkscoördinatie-regeling". Beide zijn ruimtelijke instrumenten die hun basis hebben in de Wet ruimtelijke ordening. Hieronder wordt het verschil tussen beide instrumenten kort toegelicht.

Structuurvisies

Een structuurvisie is een document op basis van de Wet ruimtelijke ordening dat op hoofdlijnen een beoogde ruimtelijke ontwikkeling bevat. Een structuurvisie kan betrekking hebben op een gebied (b.v. Structuurvisie Waddenzee), een ruimtelijk relevant onderwerp (b.v. Structuurvisie Wind op Land) of het gehele Nederlandse grondgebied (Nationale Omgevingsvisie, NOVI). Een structuurvisie heeft een strategisch karakter en is niet juridisch bindend. Wel moet bij (juridisch bindende) vervolgbesluitvorming (op elk bestuursniveau) rekening worden gehouden met het in een structuurvisie geformuleerde beleid (dat wil zeggen dat afwijking moet worden gemotiveerd). Behalve de Rijksoverheid kunnen ook decentrale overheden (provincies en gemeenten) voor hun grondgebied structuurvisies vaststellen.

Rijkscoördinatie-regeling

Uitgangspunt van de Wet ruimtelijke ordening is dat juridisch bindende ruimtelijke besluitvorming op gemeentelijk niveau plaatsvindt. Het juridisch bindende bestemmingsplan speelt een centrale rol. Het bestemmingsplan wordt op gemeentelijke niveau vastgesteld. De rijkscoördinatie-regeling maakt hierop een uitzondering in die zin dat bij ruimtelijke projecten die van nationaal belang zijn een juridisch bindend ruimtelijk plan op Rijksniveau wordt vastgesteld, een inpassingsplan geheten (bestemmingsplan op Rijksniveau). De bevoegdheid het project ruimtelijk in te passen, verschuift dus van gemeentelijk naar Rijksniveau. Ook worden alle andere besluiten, zoals vergunningen, die nodig zijn om het project uit te voeren op Rijksniveau gecoördineerd. De rijkscoördinatie-regeling beoogt zo stroomlijning en versnelling van de besluitvorming over projecten van nationaal belang. In de Elektriciteitswet 1998 is bepaald dat bij windparken met een vermogen van 100 MW altijd de rijkscoördinatie-regeling wordt toegepast. Windparken met dit vermogen worden door hun omvang altijd geacht van nationaal belang te zijn. De gemeenten zijn ten aanzien van dit soort windparken in beginsel niet meer bevoegd tot ruimtelijke besluitvorming. Voor windparken met een vermogen onder 100 MW kan de rijkscoördinatie-regeling door middel van een separaat besluit van toepassing worden verklaard. Zo'n besluit kent een 'zware' voorbereidingsprocedure, zoals betrokkenheid van het parlement. Dat de rijkscoördinatie-regeling van toepassing wordt verklaard op windparken met gering vermogen (zoals het park in Vianen) is nagenoeg theoretisch omdat het nationaal belang van zo'n park niet hard gemaakt zal kunnen worden. De rijkscoördinatie-regeling is bij het windpark in Vianen niet toegepast en dit is ook nooit overwogen.

Voor de volledigheid nog wordt opgemerkt dat voor de provincie een vergelijkbare regeling geldt voor windparken met een vermogen tussen 5 en 100 MW. Een verschil is dat de provincie haar bevoegdheid om zo'n windpark via een juridisch bindend ruimtelijk plan (zogenoeten provinciaal inpassingsplan) in te passen slechts toepast als de gemeente heeft geweigerd om het windpark ruimtelijk in te passen (via een bestemmingsplan). Ook dit was bij de zaak-Vianen niet aan de orde omdat gemeente bereid was dit windpark ruimtelijk in te passen.

Concluderend

Een structuurvisie is een juridisch niet-bindend plan met een strategisch karakter. Bij (juridisch bindende) vervolgbesluitvorming moet wel rekening worden gehouden met een structuurvisie. De doorwerking van een structuurvisie is dus niet bindend en indirect. Bij de rijkscoördinatie-regeling neemt de Rijksoverheid de ruimtelijke besluitvorming over een project dat van nationaal belang wordt geacht over het normaliter bevoegde gezag (de gemeente). De Rijksoverheid stelt in dat geval zelf een juridisch bindend ruimtelijk plan (zogenoeten inpassingsplan) voor het project vast.